

Araştırma Makalesi/ Research Article

Cumhuriyet Dönemi Bir Sosyal Hizmet Kurumu: Karesi (Balıkesir) Şehit Çocukları Yuvası Örneği

Merve Üner*

(ORCID ID: 0000-0002-1657-9921)

Makale Gönderim Tarihi
25.01.2025

Makale Kabul Tarihi
08.04.2025

Atıf Bilgisi/Reference Information

Chicago: Üner, M., “Cumhuriyet Dönemi Bir Sosyal Hizmet Kurumu: Karesi (Balıkesir) Şehit Çocukları Yuvası Örneği”, *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 10/2 (Eylül 2025): 2494-2524.

APA: Üner, M. (2025). Cumhuriyet Dönemi Bir Sosyal Hizmet Kurumu: Karesi (Balıkesir) Şehit Çocukları Yuvası Örneği. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 10 (2), 2494-2524.

Öz

Osmanlı İmparatorluğu, son döneminde meydana gelen savaşlarda cephede savaşım hayatını kaybedenlerin ardından geride kalan öksüz, yetim ve şehit çocuklarıyla özel olarak ilgilenmiştir. Aynı dönemde devlet tarafından savaş mağduru çocukların barınma, beslenme, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla çeşitli kurumlar oluşturulmuş ve yasalar çıkarılmıştır. Sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın örneği olan bu uygulamalar, yeni Türkiye Devleti kurulduktan sonra da devam ettirilmiştir. Özellikle Cumhuriyet’in ilanından sonra yeni rejimin temel değerlerini benimsemiş ve Cumhuriyet’i yaşatacak vatandaşlık bilincine sahip bireylerin yetiştirilmesi için bu türden müesseseler önemli bir görev üstlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti döneminde Anadolu’nun birçok kentinde kimsesiz çocuklar için açılan kurumlar arasında öne çıkanlardan biri de Balıkesir’deki

* Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Türkiye, merveuner@balikesir.edu.tr.

Assoc. Prof. Dr., Balıkesir University, Faculty of Arts and Sciences, Department of History, Turkey.

Karesi Şehit Çocukları Yuvası'dır. Balıkesir, Millî Mücadele döneminde önemli bir direniş merkezi olması nedeniyle pek çok sivil ve asker vatandaşını kaybetmiştir. Dolayısıyla kentte Karesi Şehit Çocukları Yuvası'nın kurulması, bağımsızlık mücadelesinde bölgedeki fedakârlıkların anısına bir ahde vefa borcu olarak da değerlendirilebilir.

Bu çalışmada, Karesi Şehit Çocukları Yuvası'nın kuruluşu, takip ettiği politika, yuvada barınan çocuklar için yapılan faaliyetler ve yardımlar üzerinde durulacaktır. Yapılan araştırma için arşiv vesikaları, dönemin gazeteleri esas alınmakla birlikte diğer araştırmalardan da faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Türkiye Cumhuriyeti, Karesi, Savaş, Şehit, Çocuk Yuvası.

A Social Service in the Rpublic Period:The Example of Karesi (Balıkesir) Martyrs'Children's Home

Abstract

In the late period of the Ottoman Empire, special attention was given to the orphans, widows, and children of martyrs who were left behind after those who fought and died on the battlefield. During this period, various institutions were established and laws were enacted by the state to meet the basic needs of war-affected children, such as shelter, nutrition, healthcare, and education. These practices, which exemplified social assistance and solidarity, continued after the establishment of the new Turkish State. Paricularly following the proclamation of the republic, these institutions played a crucial role in raising individuals who embraced the core values of the new regime and possessed a strong sense of citizenship that would sustain the republic. One of the prominent institutions established for orphaned children in various cities of Anatolia during the early Republic era was the Karesi Orphanage for Martyrs' Children in Balıkesir. Balıkesir lost many civilians and soldiers due to being an important center of resistance during the war of independence. Therefore, the establishment of Karesi Orphanage for Martyrs' Children in the city can be considered as a duty of loyalty in memory of the sacrifices made in the region during the War of Independence.

This study will focus on the establishment of the Karesi Orphanage for Martyrs' Children, its policies, and the activities and support provided for the children residing in the orphanage. The research is primarily based on archival documents and newspapers of the period, along with other relevant studies.

Keywords: Ottoman Empire, Republic of Türkiye, Karesi, War, Martyr, Orphanage.

Giriş

Birbiri ardına meydana gelen Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşı ve Birinci Dünya Savaşı'nda hem galip hem de mağlup devletler büyük kayıplar yaşamıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden kısa bir süre sonra da Yunanlar Anadolu'ya Anadolu'daki emellerine ulaşmak için galip devletlerin yardım ve desteğini alarak İzmir'e asker çıkararak işgale başlamışlardır.¹

Meydana gelen savaşlar Osmanlı Devleti'nin cephelere yoğun asker sevkiyatını gerçekleştirmesine neden olmuştur. Sevkıyatı gerçekleştirilen bu nüfusun ardında bırakmış olduğu anne, baba, eş ve çocukları çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmışlardır. Devlet ise uzun süren savaşlardaki mağlubiyetlerden ve kimsesiz kalan asker yakınlarının fazla olmasından dolayı maddi ve manevi anlamda destek sağlamada yetersiz kalmıştır. Devlet kurumlarının bu eksikliği kurulan özel kuruluşlar tarafından giderilmeye çalışılmıştır. Bu kuruluşlar devlet kurumlarıyla birlikte hareket ederek asker yakınlarına yardımcı olmaya çalışmışlardır. Özellikle savaş sonrası kimsesiz kalan çocukların açlık ve sefaletten kurtarılması için bu gibi kuruluşlar aktif rol oynamıştır. Bu rolün başarılı bir şekilde icra edilebilmesi için kapsamlı bir cemiyetin kurulmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Bu bağlamda, savaş sonrası ortada kalan çocukların bakımları bir süre Darüleytamlar² aracılığıyla karşılanmıştır.³ Zaman zaman kimsesiz

¹ Mevlüt Çelebi, "Bir İtalyan Gazetecinin Kaleminden İzmir'in İşgali", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XIX (2019) s.132-135; M. Tayyib Gökbiçgin, *Milli Mücadele Başlarken Mondros Mütarekesi'nden Büyük Millet Meclisi'nin Açılmasına*, İstanbul, 2020, s.3-93.

² "Yetimhane" anlamına gelen Darüleytam, 25 Kasım 1914 tarihinde kurulmuş, ancak 1915 yılı başlarından itibaren faaliyete geçmiştir. Bu müessesenin kuruluş amacı, Birinci Dünya Savaşı sırasında Anadolu'da sahipsiz kalan çocukları himaye altına almak idi. Birinci Dünya Savaşı sırasında Türkiye'yi terk eden İngiliz, Fransız ve İtalyanların boşalttıkları mektep, yurt vb. binalara el konularak bunlar Darüleytam haline getirilmiş ve savaşlar sebebiyle kimsesiz kalan çocuklar bu müesseselere yerleştirilmiştir. Ancak savaşın uzaması, mali sıkıntı, yiyecek ve eşya temini zorluğu ile birlikte bu müesseseler 2 Nisan 1917 tarihli bir kararla devletin himayesine alınmıştır. Mondros Mütarekesi'nden sonra İstanbul'un işgali üzerine Darüleytamlara tahsis edilmiş olan binalar, eski sahipleri tarafından geri alınca buraların boşaltılması müesseseyi zor duruma bırakmıştır. Ekonomik zorluklar sebebiyle de yeni binalar yapılamadığından tahliye edilen yerlerdeki çocuklar boş duran bazı saraylara yerleştirilmiştir. Kısa süre

çocukları koruma altına almak için bireysel teşebbüslerde de bulunulmuştur. Birinci Dünya Savaşı yıllarında Kâzım Karabekir Paşa'nın çocukları koruma ve kurtarma teşebbüsleriyle kurduğu Sarıkamış'taki çocuklar kasabası ve çocuk davasına yönelik yazdığı eserleri bu girişimlere örnektir.⁴

Bu teşebbüsler sınırlı olup, savaş sonrasında öksüz ve yetim kalan çocukların sayısı hızla arttığı için kapsamlı bir kuruma daha ihtiyaç duyulmuştur. İhtiyaçlar doğrultusunda da Himaye-i Etfal Cemiyeti kurulmuştur. Ancak, İstanbul'da Osmanlı İmparatorluğu'nun oldukça sıkıntılı bir döneminde kurulan Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin faaliyetleri şehrin işgale uğraması sebebiyle zayıflamıştır.⁵ Mustafa Kemal'in desteği ile 30 Haziran 1921'de Ankara'da yeniden açılan bu cemiyet, Türkiye Devleti'nin sosyal hizmet anlayışını gerçekleştirmek için öksüz, yetim ve kimsesiz çocukları koruma görevini üstlenmiştir.⁶

sonra da önce şehir dışındakilerden başlanmak üzere Darüleytamların tasfiyesine gidilmiştir. Vilayetlerde kendilerine yer bulunamayan çocukların bir kısmı İstanbul'a nakledilmiştir. İstanbul'da toplanan yetim çocukların idaresi Şehir Yatı Mektebi'ne devredilmiş ve nihayet bunun da kapanmasıyla Darüleytamlar tarihe karışmıştır. Hidayet Yavuz Nuhoglu, "Dârüleytam", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.8, s.521. Yine Darüleytam hakkında kapsamlı bir çalışma olarak bkz. İzzetin As, *Bir Sosyal Hizmet Kurumu Olarak Darüleytam*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi 2020.

³ Anadolu'nun pek çok şehrinde olduğu gibi Balıkesir'in de savaş sonrasında ortada kalan öksüz ve yetim çocukları mevcuttur. Bu duruma çözüm bulmak ve kimsesiz çocukları koruma altına almak amacıyla 1919 yılında Balıkesir'de bir yetimhane kurma teşebbüsünde bulunulmuştur Balıkesir'in yerel tarihçilerinden biri olan Kerim Kani Akpınarlı'ya ait "Balıkesir Şehir ve Belediye Tarihi" adlı çalışmada 6 Ağustos 1919 tarihli ve 169 sayılı bir yazının dönemin belediyesinden mutasarrıflık makamına gönderildiği ve bu yazıya göre Balıkesir'de bir Yetimler Evi (Dârü'l Eytâm) açılması düşünüldüğünden bahsedilmiştir. Kerim Kani Akpınarlı, *Balıkesir Şehir ve Belediye Tarihi*, Balıkesir, 2009, s.195.

⁴ <http://devlet.com.tr/makaleler/y146>

KUTSAL EMANET SEHİT COÇUKLARINA YONELİK TÜRKİYEDE YAPILAN İLK ÇALIŞMA
LAR .html 25.06.2024;

Erişim adresinde konu hakkında özet bilgi veren Makbule Sarıkaya'nın bu hususta esas ayrıntı veren çalışması olarak bkz. Makbule Sarıkaya, *Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti 1921-1935*, Ankara, 2011.

⁵ Cüneyd Okay, *Belgelerle Himaye-i Etfal Cemiyeti 1917-1923*, İstanbul, 1999, ss.15- 42.

⁶ Makbule Sarıkaya, "Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti", *Atatürk Ansiklopedisi*, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/turkiye-himaye-i-etfal-cemiyeti/> 9.08.2024.

Türk toplumunda son derece önemli olan bu sorumluluk, anlaşılan o ki Cumhuriyet'in ilk yıllarında da süregelmiştir. Yeni kurulan Cumhuriyet kadrosu, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde yaşanan savaşlar nedeniyle sahipsiz kalan bu çocukları hem sosyal devlet anlayışı gereği korumak hem de bu tür kurumları geliştirmekle yükümlü olması sebebiyle kurmuştur. Türkiye Devleti'nin kimsesiz çocuklar üzerindeki bu politikasına dayalı olarak Karesi kentinde kurulan Şehit Çocukları Yuvası söz konusu anlayışın somut bir yansımasıdır.

Yapılan araştırmalar neticesinde Karesi Şehit Çocukları Yuvası, kısa vadede aktif bir şekilde yürüttüğü çalışmalarıyla savaş mağduru çocukların hayatında bir dönüm noktası oluşturmıştır. Savaşın olumsuz etkilerinden zarar gören çocukların iyileşme süreci ve topluma kazandırılmalarını kolaylaştırmıştır.

Karesi Şehit Çocukları Yuvası'nı tüm yönleri ile ele almamızın temel amacı, yuva hakkındaki bilgilerin sınırlı olması ve bu önemli kurumun gün yüzüne çıkarılmasına katkı sağlamaktır. Bu doğrultuda, yapılacak olan çalışmayla literatürdeki eksikliğin giderilmesi ve Karesi yakın dönem tarihine katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Karesi Şehit Çocukları Yuvası'nın Kuruluş Süreci

İzmir'in Yunanlar tarafından işgalinin ardından başlayan Millî Mücadele döneminde Karesi kenti düşman kuvvetlerine karşı savunma kararı almıştır. Bu süreçte Karesi halkı tarafından Yunan Ordusu'na ve Anzavur tarafından çıkarılan isyanlara karşı neredeyse on üç ay kadar başarılı bir mücadele yürütülmüştür⁷. Bu bağlamda Anadolu'nun bağımsızlık mücadelesinde önemli bir yer edinen Karesi vilâyetinin büyük zaferin kazanılmasıyla öncelikli amacı, savaşın etkilediği şehit çocuklarını kurtarmaya çalışmak, iaşelerini sağlamak, onların eğitim ve öğretimiyle ilgilenmek olmuştur. Bu maksatla Karesi kent merkezinde bir yuva açılmıştır. Sadece merkezde değil, vilâyetin kazalarında da savaşın getirdiği zorlukları aşmak için bu türden müesseselerin

⁷ Bu hususta ayrıntılı bir çalışma olarak bkz. Mediha Akarslan, *Türk Millî Mücadelesi'nin Balıkesir Cephesi*, Ankara, 1998.

kuruluşuna dair teşebbüslerde bulunulmuştur. Zira Gönen, Ayvalık gibi kazalarda benzeri hayır müesseselerinin örnekleri mevcuttur⁸.

Karesi Şehit Çocukları Yuvası, 1922 yılında Eminittin Çeliköz⁹ tarafından günümüz (2025) Balıkesir Lisesi civarında kurulmuştur.¹⁰ Dönemin yerel gazetelerinden elde edilen bilgilere göre, yuva binası inşa sırasında tam teşekküllü hale getirilmeye çalışılmıştır. Binaya çocuklar için tuvaletlerin yapılması, muslukların yerleştirilmesi, yatak, yorgan ve giyim eşyaları gibi temel ihtiyaçların temin edilmesi¹¹ dönemin şartları göz önüne alındığında, binanın modern standartlara uygun olmasını sağlamaya yönelik bir çaba olarak değerlendirilebilir. Binanın avlusu tel örgülerle çevrilmiştir. Bu işlemler içinde bölge halkından bağışlar gerçekleşmiştir.¹² Binanın bir avlusunun olması çocukların emniyetli bir ortamda vakit geçirmelerine imkân tanımak amacıyla gerekli düzenlemelerin yapıldığını göstermektedir. Yuvanın çocuklar için en iyi koşulları sağlama çabalarının bir göstergesi de binanın elektrikle aydınlatılmasıdır. Eminittin Bey, bu konuyu da ihmal

⁸ Gönen ve Ayvalık'ta açılan bu türden müesseseler hakkında bilgi için bkz. *Zafer-i Millî*, 20 Mayıs (1340) 1924, No:88-208; *Ayvalık*, 14 Kanunuevvel (Aralık) 1925, No:65.

⁹ 1893 yılında Balıkesir'de doğmuştur. 1912'de İstanbul'da Mercan İdadisi'ni bitirmiş, ardından Darülfünun Edebiyat Şubesi Felsefe Bölümü'nden mezun olmuştur. Kendisi 1916'da yedek subay olarak orduya katılmış, Mondros Mütarekesi ardından ordunun terhis edilmesiyle Balıkesir'e dönmüştür. Balıkesir'de Eminittin Bey'i ilk olarak Doğrusöz gazetesi mesul müdürü olarak görüyoruz. Daha sonra Eminittin Bey Balıkesir'de Millî Mücadeleye katılmıştır. Millî Mücadele döneminde Yunanlara karşı savaşmak için cephelerde yer almıştır. Büyük zaferin ardından Balıkesir Lisesi, Balıkesir Muallim Mektebi, Balıkesir Ortaokulu gibi eğitim kurumlarında Tarih, Coğrafya ve Türkçe öğretmenliği yapmıştır. Kültür hayatının önemli süreli yayınlardan birisi olan Gençler Yolu Dergisi'ni çıkarmıştır. Yine Türk Dili Gazetesi ve Kaynak Dergisi'nde yazıları mevcuttur. 30 Temmuz 1930'da Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü'ne atanan Eminittin Bey, 5 Ağustos 1946 tarihinde VIII. dönem milletvekili olarak TBMM'ye katılmıştır. 1934'te çıkan Soyadı Kanunu ile Çeliköz soyadını almıştır. 1957'de de vefat etmiştir. Mustafa Özsarı, *Balıkesir Kuva-yi Millîyecileri*, Balıkesir, 2018, s.110-111.

¹⁰ *Zafer-i Millî*, 11 Teşrinievvel 1338 (11 Ekim 1922), No:116. Yine döneme tanıklık eden kişiler ve yakınlarıyla teması bulunan aynı zamanda mahalli tarihe dair birçok eser vermiş bir kişi olan Aydın Ayhan ile yapılan görüşmeye dayalı da bu tespit yapılmıştır. 20.08.2024.

¹¹ *Zafer-i Millî*, 29 Teşrinisani 1339 (29 Kasım 1923), No:138-18.

¹² Yuvanın avlusunun etrafına tel örgülü duvarın yapılması hususunda dönemin kasabı Recep Ağa tarafından 20 lira bağış yapılmıştır. *Zafer-i Millî*, 3 Kanunuevvel 1339 (3 Aralık 1923), No:102-32.

etmeyerek meşakkatli bir süreçten sonra binaya baştan aşağı elektrik hizmetinin verilmeye başlamasını sağlamıştır.¹³

Karesi Şehit Çocukları Yuvası binası için her ne kadar pek çok imkân sağlansa da, su meselesi mühim bir sorun olarak öne çıkmıştır. Binaya musluklar yapılmış olmasına rağmen suyun dışarıdan taşınması, günlük ihtiyaçları karşılamak için büyük bir zorluk oluşturmuştur. Günde 400 teneke su taşınması, yuvanın su ihtiyacının ne kadar büyük olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sorunun çözümü için Eminittin Bey, Sular İdaresi'ni ziyaret etmiş ve gerekli tedbirlerin alınmasını istemiştir. Yuvanın su sorununu çözmek amacıyla bir şadırvan yapma fikri ortaya atılmışsa da şadırvan yapımının uzun süreceğinden dolayı bu fikirden vazgeçilerek alternatif çözüm arayışlarına girilmiştir. Haliyle bu durum da şadırvan inşasına dair fikrin uygulanmamasına neden olmuştur.¹⁴

Neticede Eminittin Bey, Karesi Şehit Çocukları Yuvası'nın gelişimine ve imarına büyük katkılar sağlayarak önemli bir rol üstlenmiştir. Ancak 5 Mart 1924 tarihinde Karasu İmam Hatip Ortaokulu'na tayinin gerçekleşmesi üzerine buradaki görevi sona ermiştir. Yerine ise müdür olarak Hasan Basri Çantay¹⁵ atanmıştır.¹⁶

¹³ *Zafer-i Millî*, 18 Kanunuevvel 1339 (18 Aralık 1923), No:145-25. Bu dönemde Balıkesir'de elektrik üzerine alt yapı çalışmaları için bkz. Merve Üner, "20. Yüzyıl Başlarında Balıkesir'de Elektrik İmtiyazına Dair Çalışmalar", *Bir Ömür Tarihle Yaşamak: Prof. Dr. Refik Turan*, Ankara, 2022, ss.799-812.

¹⁴ *Zafer-i Millî*, 18 Kanunuevvel 1339 (18 Aralık 1923), No:145-25.

¹⁵ 1887 yılında Balıkesir'de doğmuştur. İlkokulu İbtidâ-i Kebîr Mektebi'nde tamamlamış ardından Balıkesir İdadisi'ne başlamış ancak babasının vefatı üzerine ailenin geçimini sağlayabilmek adına idadiyi bırakmıştır. Kendisine Nâfia Dairesi'nde memuriyet hakkı verilmiştir. Bu arada Farsça ve Arapça öğrenmiştir. II. Meşrutîyet'in ilanını sonrasında Balıkesir'de yayımlanan Nasihat, Balıkesir, Yıldırım Karesi ve Ses gazetelerinde yazılar yazmıştır. Büyük Millet Meclisi'ne Balıkesir'den milletvekili olarak girmiştir. Millî Mücadele'nin ardından Balıkesir'e edebiyat öğretmeni olarak dönmüştür ve şehit çocuklarının eğitimi için kurulan yetiştirme yurdunun müdürlüğünü üstlenmiştir. *Zafer-i Millî* gazetesine yazılar yazmıştır. 1928'de emekliye ayrılmış, bir süre tarım ve ticaret ile ilgilenmiştir ve 1964 yılında da vefat etmiştir. Mücteba Uğur, *Hasan Basri Çantay*, Ankara, 1994, s.1-41.

¹⁶ Zeliha Kapukaya, Hasan Basri Çantay (Devir-Şahsiyet-Eser), İstanbul, 2022, s.34.

Karesi Şehit Çocukları Yuvası'nda Eğitim

Karesi Şehit Çocukları Yuvası, 109 şehit çocuğunu¹⁷ himaye etmiştir. Yuvaya getirilen çocuklar vilâyetin çeşitli semtlerindendir. Bu çocukların büyük bir kısmı ilkokul çağındadır. Yuvadaki çocukların eğitimi için uygulanacak müfredat hazırlanırken Maarif Vekâleti tarafından kabul edilen program dikkate alınmıştır.¹⁸ Hazırlanan müfredata göre yuvada uygulanan ders programında çocukların gelişimine katkıda bulunacak geometri, matematik, dil bilgisi kuralları, ezber yapma teknikleri, okuma, yazma, konuşma, din bilgisi, eşya, alet ve makinelerin çalışması hakkında bilgi, tarih, coğrafya, resim ve beden eğitimi dersleri yer almıştır.¹⁹

Yuvadaki eğitim beş sınıf olarak derecelendirilmiştir. Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfların öğrencileri günde beş ders, beşinci sınıf öğrencileri ise öğle saatine kadar üç ders eğitim görmüşlerdir. Aynı sınıf öğrencileri öğleden sonra da çeşitli mesleki eğitimi almışlardır.²⁰ Çocukların derslerine ek olarak verilen ve ustaların uygulamalı gösterdiği bu meslek edindirme ve el sanatları eğitimi dersleri için atölyeler kurulmuştur. Matbaacılık ve dizgicilik önemli mesleki eğitimlerden birini teşkil etmiştir. Bu sayede çocuklar yazı, basım ve yayıncılık alanında önemli beceriler edinerek ardından vilâyet matbaasında çalışma hakkını elde etmişlerdir. Binada yer alan meslek edindirme atölyelerinden biri çorap ve fanila üzerinedir. Çorap ve fanila imalathanesinde dört çorap, üç fanila makinesi mevcuttur. Yuvadaki öğrenciler, vilâyetin ihtiyacına yönelik olarak bu atölyede üretim yapmışlardır. Öğrenciler arasında ileriki dönemde bu husustaki becerilerini ilerletip usta seviyesine gelenler de olmuştur.²¹ Ayrıca, yuva binasında bir diğer eğitim atölyesi de sepetçilik üzerinedir. Bu imalathanenin çıkardığı sepetler piyasada çok fazla rağbet görmüş,

¹⁷ Bu hususta kaynaklarda farklı sayılar verilmiştir. Zaferi Millî gazetesinde çocukların sayısının 102 olduğu vurgulanırken (*Zafer-i Millî*, 29 Teşrinisani 1339 (29 Kasım 1923), No:138-18; Mücteba Uğur'un eserinde yuvadaki çocuk sayısı 132 olarak verilmiştir. Uğur, *a.g.e.*, s. 39; Dönemin salnamelerine göre ise bu sayı 101 olarak belirtilmiştir. *Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salmesi*, İstanbul, 1926, s. 714.

¹⁸ *Servet-i Fünun*, 5 Mart 1341(1925), C.57, S.1490-16, s.256.

¹⁹ *Zafer-i Millî*, 17 Haziran 1340 (1924), No:220-100.

²⁰ *Servet-i Fünun*, 5 Mart 1341 (1925), C.57, S.1490-16, s.256.

²¹ *Servet-i Fünun*, 5 Mart 1341 (1925), C.57, S.1490-16, s.256.

hatta Avrupa'nın fabrikalarında imal edilen sepetlere nispeten daha zarif bulunmuştur. Karesi Şehit Çocukları Yuvası imalathanesinde üretilen sepetlerden pek çoğu İstanbul'a sevk edilmiştir. Bahsedilen el sanatları haricinde yuva öğrencilerinin demirhane imalathanesinde dökümcülük, makine üretimi ve bakımı gibi işlerle de meşgul olunması sağlanmıştır.²²

Beşinci sınıfı bitiren öğrenciler kabiliyetleri doğrultusunda başarılı bulundukları sahalarla yönlendirilmiş ve belirli bir meslek dalında uzmanlaşmaları sağlanmıştır.²³ Böylece, ileride kendi geçimlerini sağlayacak düzeyde bir mesleki yeterlilik kazanmışlardır.

Resim 1: Karesi Şehit Çocukları Yuvası'nda bulunan öğrencilere ait bir fotoğraf²⁴

Karesi Şehit Çocukları Yuvası'nda Kütüphane Kurma Girişimi

Kütüphaneler, her zaman toplumların kültürel ve sosyal gelişiminde kritik bir rol oynamıştır. Özellikle çocukların eğitime katkı sağlamak

²² *Servet-i Fünun*, 5 Mart 1341 (1925), C.57, S.1490-16, s.256.

²³ *Servet-i Fünun*, 5 Mart 1341 (1925), C.57, S.1490-16, s.256.

²⁴ *Servet-i Fünun*, 5 Mart 1341 (1925), C.57, S.1490-16, s.247.

amacıyla kurulan kütüphaneler, onların bilgiye erişimini arttırarak, boş zamanlarını değerlendirmelerine de olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, Millî Mücadele dönemi sonrası Karesi vilâyetinde, savaş mağduru çocukların eğitim süreçlerine destek olmak amacıyla birtakım çalışmalar yürütülmüştür. Karesi Şehit Çocukları Yuvası'na ait arşiv kayıtlarında kütüphane kurulmasına yönelik veriler, vilayetteki sosyo-kültürel gelişimi anlamak açısından önemlidir. 22 Kasım 1923 tarihinde Maarif Vekâleti'ne Karesi Şehit Çocukları Yuvası Müdüriyeti tarafından gönderilen yazıda yuva çocukları için kurulacak kütüphaneye kitap gönderilmesi ve kütüphanenin kurulmasına yönelik bütçe yetersizliklerinin karşılanması hakkında talepte bulunulmuştur.²⁵

Şehit Çocukları Yuvası'nın kütüphane kurma girişimine karşılık Maarif Vekâleti tarafından Karesi vilâyetine 10.320 adet genel, 76 adet özel kitap gönderildiği arşiv vesikalarından tespit edilmiştir.²⁶ Devlet matbaası tarafından gönderilen kitapların konusu tabiat, insan, çocuk, ahlak, müzik, geometri, Avrupa milletleri vb. üzerinedir.²⁷ Ancak bu kitapların bir kısmı o dönem Balya-Karaaydın madenlerini işleyen amele çocuklarına açılan mektep için ayrılmıştır. Balya-Karaaydın Koca Mağaza Mektebi müdürü Kazım Nami Bey tarafından Karesi mektebi için istenilen ve devlet matbaasında mevcut olmayan “Çocuk Bahçesi Rehberi, Terbiyevi Rûhiyât Laboratuvarı, Kadın-Erkek İrki Rûhiyâtı, Türkiye’de Orta Tahsil” adlı eserler armağan edilmiştir.²⁸

Karesi Şehit Çocukları Yuvası Müzik Eğitimi, Müsamereler ve Spor

Karesi Şehit Çocukları Yuvası'nın en önemli faaliyetleri arasında düzenli olarak yapılan konserle yer almıştır. Bu amaçla yuvadaki çocuklardan bir Mûsiki Encümeni²⁹ dahi kurulmuştur. Mûsiki Encümeni, 3 aylık bir eğitimin ardından konser etkinliklerine başlamıştır.³⁰

²⁵ BCA, 180-9-0-0/53-266-10 (22.11.1923).

²⁶ BCA, 180-9-0-0/49-253-1 (20.12.1923).

²⁷ BCA, 180-9-0-0/49-253-1 (20.12.1923).

²⁸ BCA, 180-9-0-0/49-253-1 (20.12.1923).

²⁹ Müzik alanında çalışmalar yapan bir topluluk.

³⁰ *Zafer-i Millî*, 5 Şubat 1340 (1924), No:46-16.

Resim 2: Karesi Şehit Çocukları Yuvası Bandosu³¹

Konser etkinliklerinin haricinde Karesi Şehit Çocukları Yuvası öğrencileri tarafından özel günlerde müsamereler düzenlenmiş, çocuklar müsamerelerdeki gösterilerini başarıyla tamamlamışlar, ardından şiirler okumuşlar ve idman tatbikatları gerçekleştirmişlerdir. Müsamerelerin sergilenmesinin ardından yuvanın müdürü ve öğretmenleri tebrik edilmiştir. Bu faaliyetler ayrıca yuvaya yardım amaçlı da düzenlenmiştir.³² 12-19 Haziran 1925 tarihinde Karesi Şehit Çocukları Yuvası derneğinin kongresinin düzenlenmesi münasebetiyle yuva çocukları tarafından kongre azaları şerefine bir müsamere başarılı bir şekilde sergilenmiş ve ardından peştamal kuşanma töreni gerçekleştirilmiştir. Bu törende Karesi Şehit Çocukları Yuvası'nda yetişen çocuklardan altısına mesleki gelişimlerinin bir göstergesi olarak kalfalık belgesi verilmiş ve bu belgeler kendilerine dönemin belediye başkanı Hayrettin Karan tarafından takdim edilmiştir.³³

Karesi Şehit Çocukları Yuvası tarafından hem tanıtım hem de gelir amaçlı spor faaliyetleri de gerçekleştirilmiştir. Özellikle yuva menfaatine ve Türk sporuna katkıda bulunmak için ilkbaharda Koşu Çınarı mevkiinde at yarışları organize edilmiştir. Halk tarafından ilgi

³¹ *Servet-i Fünun*, 5 Mart 1341 (1925), C.57, S.1490-16, s.247.

³² *Zafer-i Milli*, 5 Şubat 1340 (1924), No:46-16.

³³ *Karesi*, 22 Haziran 1341 (1925), No:549/114-83.

gören at yarışları için geliri Karesi Şehit Çocukları Yuvası'na bağışlanmak üzere ücretli biletler basılmıştır. Koşularda atlarıyla birlikte yarışmak isteyen kimseler için kayıt kuralları ve başvuruların belediyeye yapılacağı duyurusu, etkinliklerin resmiyet kazanmasını sağlamaya yönelik bir adımdır. Yarışlar, tay, ziraat, sürat, tahmil, zabitan, efrad, tali ve spor koşusu şeklinde ayrılmıştır. Yine yarışlar, belirlenen kural ve yönetmeliklere uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Hem yerli hem de melez atların koştuğu bu yarışlarda kazananlara da ikramiyeler verilmiştir.³⁴

Karesi Şehit Çocukları Yuvası için düzenlenen etkinlikler arasında deve ve pehlivan güreşleri gösterileri de yer almıştır. Özellikle, halk arasında ismen bilinen develerin güreştirilmesi³⁵ ve Hasan Pehlivan gibi ünlü bir güreşçinin yer alması, hem halkın ilgisini arttırmış hem de etkinliğin başarısına katkı sağlamıştır. Düzenlenen güreşler sayesinde de yuva için gelir elde edilmiştir.³⁶

Karesi Şehit Çocukları Yuvası'nda Dini Törenler ve Millî Bayramlar

Karesi Şehit Çocukları Yuvası'nda, öğrencilere temel inanç esasları ve dini bayramların önemi de öğretilmiştir. Öncelikle yuvada öğrencilerin manevi gelişimini sağlamak için mescit şeklinde kullanılabilecek özel bir oda tahsis edilmiştir. Bu oda, öğrencilerin düzenli bir şekilde dini eğitim almalarını ve ibadetlerini rahatça yapabilmeleri açısından etkin rol oynamıştır.

Karesi Şehit Çocukları Yuvası'nda kandil kutlamaları da yapılmıştır. Bu tür kutlamalar, çocuklara dini değerleri ve gelenekleri öğretmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Kandil gecelerinde öğrencilere mevlitler okunur, kandil gecelerinin din üzerindeki yeri ile önemi anlatılır ve kandil gecelerinin geleneksel yiyecekleri ikram olarak dağıtılırdı.³⁷

Dini ve Millî bayramlarda da yuvadaki öğrenciler için özel eğlenceler ve dini etkinlikler tertip edilerek bayram coşkusu yaşatılmaya

³⁴ *Karesi*, 30 Mart 1341 (1925), No:537/102-71.

³⁵ *Türk Dili*, 14 Kanunuevvel 1927 (14 Aralık 1927), No:479.

³⁶ *Zafer-i Millî*, 28 Teşrinievvel 1339 (28 Ekim 1923), No:123-2. Güreşlerden elde edilen gelir miktar bilgisine erişilememiştir.

³⁷ *Zafer-i Millî*, 4 Mart 1340 (1924) , No:190-70.

çalışılmıştır. Yuva heyeti ve öğretmenleri tarafından bayramlarda gezilere de önem verilmiştir. Örneğin Bir Ramazan Bayramı münasebetiyle yuvada bulunan öğrenciler, arabalar eşliğinde Karesi'ye bağlı Kepsut ilçesine götürülerek bir gece Ziraat Mektebi'nde misafir olarak ağırlanmışlardır.³⁸ Belli ki yakın çevrede bulunan mekânlara geziler düzenleyerek öğrencilerin moral ve motivasyonlarını arttırmak yuvanın amaçlarından biridir.

Karesi Şehit Çocukları Yuvası'nda Sağlık Hizmetleri

Karesi Şehit Çocukları Yuvası'nda yer alan çocukların sağlığının korunması ve iyileştirilmesi için çeşitli sağlık hizmetleri de sunulmuştur. Yuvada, sağlık hizmetlerinin aksamaması adına görevli bir doktorun sürekli olarak kurumda bulunması gerekli görülmüştür. Fahri Doktor Osman Oğuz Bey'in görevli olarak yer aldığı yuvada, çocukların günlük sağlık kontrolleri düzenli olarak yapılmış ve her aybaşında boy ve kilo gibi ölçümleri gerçekleştirilmiştir. Yine yuvadaki çocukların gelişim süreçleri için verilen gıdalara da özen gösterilmiştir. Yuvanın sağlık durumu ile ilgili yapılan araştırmalar neticesinde hastalıklara dair bilgi tespit edilememiştir.³⁹

Karesi Şehit Çocukları Yuvası ve Hasan Basri Çantay'ın Rolü

Yukarıda da bahsedildiği üzere Karesi Şehit Çocukları Yuvası müdürü Eminittin Çeliköz, 5 Mart 1924 tarihinde Karasu İmam Hatip Ortaokulu'na tayin edilince Hasan Basri Çantay yuva müdürlüğü görevine getirilmiştir. Hasan Basri Çantay, yuvanın idareciliğini üstlendiğinde yuva için eğitimci yönünü açığa çıkaran önemli çalışmalar yapmıştır. Hasan Basri Bey, bu dönemde okulun bazı ders kitaplarını bizzat kendisi yazmış ve uzunca bir süre çocuklara kendi bestelediği İstiklal Marşı'nı okutmuştur. Çantay, aynı zamanda çeşitli çocuk şiirleri ve temsilleri yazarak bunları "Mektepli Yavrularıma" adlı kitabında yayımlamıştır. Bu dönemde, Basri Bey'in kendi bestelediği "Yerli Malları Marşı" da oldukça beğeni toplamış, söz konusu bu marş dönemin Balıkesir Maarif Müdürlerinden Sabri Sözen Bey'in çabaları ile bütün ilkokullarda ezberletilmiş ve yürüyüşlerde söylenmiştir.⁴⁰ Hasan

³⁸ *Zafer-i Millî*, 11 Mayıs 1340 (1924), No:204-84.

³⁹ *Servet-i Fünun*, 5 Mart 1341 (1925), C.57, S.1490-16, s.256.

⁴⁰ Kapukaya, *a.g.e.*, s.34.

Basri Bey aynı zamanda çocuklara yuvanın değerini ve önemini aşılama amacıyla “Yuvamızın Marşı” adlı şiirini yazmıştır. Bahsi geçen çalışma, dönemin kıymetli sanatkârlarından Kenan Bey tarafından bestelenmiştir.⁴¹ Bu eser şöyledir:

Yuvamızın Marşı

Şehit oğlu, Türkoğlu!

Hakkın talihli kulu!

Sevin artık açıldı

Sana saadet yolu!

Sev yuvanı, yuvanı!

Sev yuvanı, yuvanı!

Öğretecektir sana

İnsanlığı bu yuva.

Yuvan büyük nimettir;

Girmez ele bir daha.

Sev yuvanı, yuvanı!

Sev yuvanı, yuvanı!

Yuvandır bilgi yeri!

Çalış da kalma geri!

Vatan seni bekliyor!

Haydi, yavrum ileri!

Sev yuvanı, yuvanı!

Sev yuvanı, yuvanı!

Kanat geren sana o!

İlim öğreten sana o!

Marifeti, sanatı

Hep sevdiren sana o!

Sev yuvanı, yuvanı!

Sev yuvanı, yuvanı!⁴²

Hasan Basri Bey, idareciliğini yaptığı yuva için yazmış olduğu bu şiiriyle çocukların yuvalarını sevmeleri ve burayı bir bilim yeri olarak görmeleri gerektiğini vurgulamıştır. Aynı zamanda şiirde, çocukların yuvada edindikleri bilgi ve becerilerin hayatlarında önemli bir rol oynayacağı mesajı da verilmiştir.

Hasan Basri Bey, gençlik döneminde Dr. Reşit Bey’den öğrendiği izciliğe dair gözlemlerini Karesi Şehit Çocukları Yuvası’nda kullanmış,

⁴¹ *Zafer-i Millî*, 15 Haziran 1340 (1924), No:219-99.

⁴² *Zafer-i Millî*, 15 Haziran 1340 (1924), No:219-99.

okulda İzcilik Kolu kurmuş ve onları hayata hazırlamıştır.⁴³ Ayrıca bu kol için bir de “İzcilik Marşı’nı” yazmıştır.⁴⁴

Resim 3: Karesi Şehit Çocukları Yuvası’nın Eğitimcileri⁴⁵ (Önde ortadaki kalpaklı kişi, yuvanın müdürü Hasan Basri Çantay Beyefendi)

Karesi Şehit Çocukları Yuvası’nın Gelir ve Giderleri

Zorlu bir savaş döneminden çıkan Türkiye Devleti hem savaşın yaralarını sarmaya çalışmış hem de ekonomik sıkıntılar ile mücadele etmiştir. Bu süreçte kurulan Karesi Şehit Çocukları Yuvası’nın devamlılığının sağlanması için Balıkesir halkı oldukça özverili davranmış ve yuvanın giderleri için pek çok yardımda bulunmuştur.⁴⁶

Öncelikle yuva öğrencileri için iaşe, elbise, talim ve terbiye eden Karesi Şehit Çocukları Yuvası’nın en temel gelirlerini kurban deri ve bağışsıkları oluşturmuştur.⁴⁷ Yapılan yardım miktarlarına dair bazı

⁴³ Kapukaya, *a.g.e.*, s.34.

⁴⁴ *Zafer-i Millî*, 10 Haziran 1340 (1924), No:217-97.

⁴⁵ *Servet-i Fünun*, 5 Mart 1341 (1925), C.57, S.1490-16, s.247.

⁴⁶ Bu hususta bkz. Mustafa Öge, “Karesi Gazetesinde Balıkesir’in Kurtuluş Günü Kutlamaları”, *Cumhuriyetin 100. Yılında Balıkesir Armağanı*, İstanbul, 2023, s.261.

⁴⁷ *Zafer-i Millî*, 23 Haziran 1341 (1925), No:366-100.

örnekler şu şekildedir: 9 okka koyun eti, 1 adet koyun derisi Bakkal Mümin Efendi, 6 okka koyun eti İkinci Kolordu İnşaat Heyeti Reisi Yüzbaşı Rıza Bey, 18 okka koyun eti belediye, 1 koyun Sıhhiye Bölüğü Yüzbaşı Şevket Bey⁴⁸, 1 koç Osmanlı Bankası Müdürü Refet Bey, 1'er kurbanlık koyun da Müstecabizade Hüseyin Adil Bey, Keçecizade Hafız Mehmet Emin Bey, Kangalzade Hacı Mustafa Efendi tarafından bağışlanmıştır.⁴⁹ Bunun haricinde mahallelerinde yaşayan ahali bir araya gelerek yuva adına kurbanlık koyun, deri ve bağırsak yardımıyla da bulunmuşlardır.⁵⁰

Kurban derisi ve bağırsak bağış yardımları dışında yuvanın gelir getirici bir diğer kalemi de yapmış olduğu ticari faaliyetlerdir. Nitekim yuva, rozet satışı yaparak gelirlerini arttırmaya çalışmıştır. 6 Eylül Balıkesir'in Kurtuluş Günü ve diğer dönemlerde çeşitli vesileler ile rozet satışı gerçekleştirilmiş ve elde edilen gelirler Şehit Çocukları Yuvası'na bağışlanmıştır.⁵¹

Karesi Şehit Çocukları Yuvası ihtiyaçları için halkın nakit para desteği de önem arz etmiştir. Yine dönemin yerel gazetelerinde bireysel olarak yardım yapanlara ait isimler ve bağış yaptıkları miktarlar ayrıntılı olarak zikredilmiştir.⁵² Nakit yardımların yanı sıra yuva için bağışlanan yiyecek, giyecek ve diğer malzemeler de yuvadaki çocukların temel ihtiyaçlarını gidermede yardımcı olmuştur.⁵³

⁴⁸ *Karesi*, 16 Mart 1341 (1925), No:535/100-69.

⁴⁹ *Karesi*, 13 Temmuz 1341 (1925), No:551/116-85.

⁵⁰ *Karesi*, 27 Temmuz 1341 (1925), No:553/118-87.

⁵¹ Öge, a.g.m., s. 261-262; *Karesi*, 27 Temmuz 1341 (1925), No:553/118-87.

⁵² *Karesi*, 29 Kanunuevvel 1340 (29 Aralık 1924), No:524/89-59; *Karesi*, 11 Mayıs 1341 (1925), No:543/108-77; *Karesi*, 25 Mayıs 1341 (1925), No:545/110-79; *Karesi*, 13 Temmuz 1341 (1925), No:551/116-85; *Zafer-i Millî*, 3 Kanunuevvel (Aralık) 1923, No:102-32; *Zafer-i Millî*, 20 Kanunusani 1340 (20 Ocak 1924), No:159-39; *Zafer-i Millî*, 12 Şubat 1340 (1924), No:169-49; *Zafer-i Millî*, 17 Şubat 1340 (1924), No:171-51; *Zafer-i Millî*, 26 Şubat 1340 (1924), No:175-55; *Zafer-i Millî*, 2 Mayıs 1340 (1924), No:211-91; *Zafer-i Millî*, 20 Mayıs 1340 (1924), No:208-88.

⁵³ Örneğin Karesi vilâyeti belediye azası Yırcalızade Şükrü Bey tarafından Şehit Çocukları Yuvası'na 13.5 kg tulum peyniri hediye edilmiştir. *Zafer-i Millî*, 22 Teşrinî evvel 1338 (22 Ekim 1922), No:191-71. Yine Karesi vilâyetinin genç eşrafından Kunduracı Emin Beyzade Kemal Bey tarafından 10 çift yeni ayakkabı, Tirelizade Sabri Bey ve Ayvalık tüccarlarından İdris Sami Bey tarafından da 3 litreden fazla zeytinyağı yuva için bağışlanmıştır. *Karesi*, 16 Mart 1341, No:535/100-69. Ayrıca dönemin önemli

Bu bağışlar açısından 20 Nisan 1925 haftası, hem dini hem de Millî bayramın aynı döneme denk gelmesi nedeniyle Karesi Şehit Çocukları Yuvası için mühim bir tarih olarak öne çıkmaktadır. Ramazan Bayramı ile Millî Bayramın⁵⁴ kutlandığı tarihlerde Karesi halkı bir yandan dini vecibelerini yerine getirirken diğer taraftan Millî bayramın getirdiği coşkuyla birleşerek şehit çocuklarını unutmamış, zekât ve sadakalarını çocukları sevindirmek için kullanmışlardır.⁵⁵ Söz konusu hafta içerisinde, Balıkesir’de şehit çocukları için yapılan nakdi yardımlar şu şekildedir:

Tablo 1: 20 Nisan 1925 haftası, Karesi Şehit Çocukları Yuvası İçin Nakdi Yardım Yapanların İsimleri ve Yardımların Miktarları⁵⁶

Kim Tarafından Yapıldığı	Yardım Miktarı
Ahmet Remzi Efendi	50 kuruş
Küçük Bedestenden Rıza Efendi	50 kuruş
Koçana Muhacirlerinden Hüseyin Efendi	75 kuruş
Abacı Abdi Usta	100 kuruş
Bezirganzade Hafız Halit Efendi	100 kuruş
Bahçıvan Derviş Ali Efendi	100 kuruş
Kunduracı Salih Efendi	200 kuruş
Binbaşı Damadzade Refet Bey	200 kuruş
Hacı Eminzade Ahmet Bey	500 kuruş
Sındırgı müesseseleri çalışanları	1.200 kuruş
Bağırsak Tüccarı Tosun Bey	2.000 kuruş

askeri ve siyasi figürlerinden olan Ali Hikmet Paşa’da yuvadaki çocukların yazlık elbiselerini temin etmiştir. *Zafer-i Milli*, 15 Nisan 1340 (1924), No:196-76. Yuvaya yapılan yardımlar sadece bireylerin bağışlarıyla sınırlı kalmamış, aynı zamanda köyler de bu sürece aktif bir şekilde katılmıştır. Kalaycılar Köyü 20 okka süt, Naipli Köyü de 320 adet yumurta yuva için bağışlanmıştır. *Karesi*, 25 Mayıs 1341 (1925), No:545/110-79. Eğitimlerine katkı sağlamak için de emanetçi Celal Efendi tarafından 105’er adet kurşun kalem ve defter yardımı sağlanmıştır. *Zafer-i Milli*, 16 Kanunuevvel 1339 (16 Aralık 1923), No:144-24.

⁵⁴ 23 Nisan ilk kez 1921 yılında çıkarılan bir kanunla TBMM’nin ilk açılış günü olması dolayısıyla Millî bayram ilan edilmiştir. *TBMM Zabıt Ceridesi*, D.1, İ.2, 23 Nisan 1337(1921).

⁵⁵ *Karesi*, 20 Nisan 1341 (1925), No:540/105-74.

⁵⁶ *Karesi*, 20 Nisan 1341 (1925), No:540/105-74.

Yırcalizade Şükrü Bey	3.000 kuruş
Toplam	7.575 Kuruş

Aynı gün içerisinde Karesi halkı tarafından yuvaya sadece nakdi değil, aynı zamanda aynî yardımları da yapılmıştır. Kepsutlu İbrahim İzzettin Efendi tarafından iki teneke gaz yağı, Doğanlarlı Halil Efendi tarafından bir çuval pirinç, Barutçuzade Süleyman Efendi tarafından 100 kg nohut, 50 kg pirinç ve Konyalizade Mehmet Efendi tarafından da 100 kg şeker yuva için bağışlanmıştır.⁵⁷

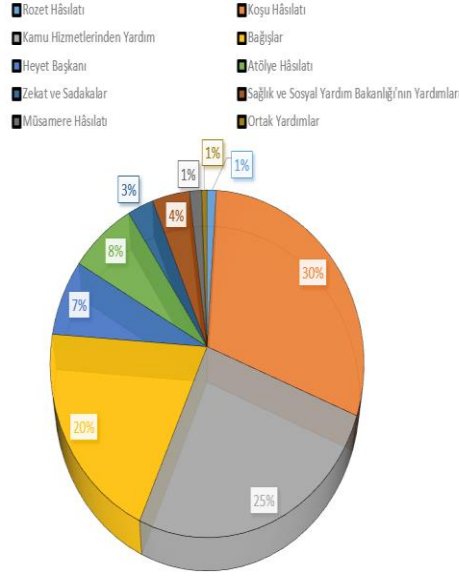
Karesi Şehit Çocukları Yuvası'na gelir sağlayabilmek amacıyla vilâyetin hayırsever kadınları da bazı görevler üstlenmiştir. Yuva adına zekât ve sadaka toplanabilmesi için Hamiyet Sergisi düzenlenmiş ve bu amaç doğrultusunda sekiz kişiden oluşan bir hanımlar heyeti kurulmuştur.⁵⁸ Kadınlar şubesine ek olarak, yuvaya destek sağlamak amacıyla bir de erkekler heyeti oluşturulmuştur. Bu, yuvanın ihtiyaçlarının karşılanması için toplumsal bir iş birliği yapıldığını göstermektedir. Halkın sergiye gösterdiği ilginin bir göstergesi olarak yuvaya hayır yapan kişilerin isimleri, yerel gazetelerde listeler halinde yayımlanmıştır.⁵⁹ Yerel gazetelerde yer alan bu bilgiler doğrultusunda, bağışları yapan kimselerin isimleri ve yaptıkları bağışların miktarlarına yer verilmesi hem bağışçılara bir teşekkür hem de toplumda daha fazla yardım yapma isteğine teşvik etmek düşüncesini ortaya çıkarmaktadır. Gazetede yer alan bu bilgiler, o dönemde Karesi halkının yapılan bağışlarla yuvanın ihtiyaçlarını karşılayarak nasıl bir dayanışma içerisinde olduğunu da göstermektedir.

Karesi Şehit Çocukları Yuvası'nın Genel Kongresi'nin yapılmasından sonra hazırlanan rapora göre 20 Şubat 1923-10 Haziran 1925 tarihleri arasındaki kurum bilançosunda yer alan gelir-gider türleri ve onların yüzdelik oranları aşağıdaki grafiklerde verilmiştir:

⁵⁷ *Karesi*, 20 Nisan 1341 (1925), No:540/105-74.

⁵⁸ *Zafer-i Milli*, 27 Nisan 1340 (1924), No:102-18.

⁵⁹ *Zafer-i Milli*, 1 Mayıs 1340 (1924), No:203-83.

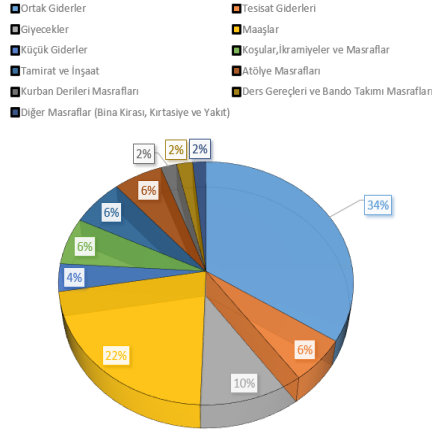

Grafik 1: Gelir Türleri ve Yüzdelik Oranları⁶⁰

Verilen tarih aralığı dikkate alınarak hazırlanan grafik 1'e göre, Karesi Şehit Çocukları Yuvası'nın gelir oranları verilmiştir. Buna göre %30'luk oranla en büyük payı at yarışlarından elde eden yuva için ikinci sırayı %25 oranında kamu hizmetlerinden temin edilen yardımlar almıştır. Ayrıca, bağışlardan %20, imalathanelerdeki üretimden (sepet, çorap ve fanila, matbaacılık ve dizgicilik) %8, heyet başkanından %7, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'ndan %4, zekât ve sadakalardan %3, rozet satışı, müşamere etkinlikleri ve ortak yardımlardan da %1'er oranda gelir sağlanmıştır. Bu durum, yuvanın istikrarlı bir şekilde devamlılığını sürdürülebilmek ve şehit çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak için gelir getiren muhtelif yöntemler benimsendiğini göstermektedir. Karesi Şehit Çocukları Yuvası'na yapılan yardımlar sayesinde pek çok gelir elde edilirken, bu bütçe aynı zamanda yuvanın giderlerinin karşılanmasında kullanılmıştır. Yuvanın giderleri de belli

⁶⁰ Karesi, 29 Haziran 1341 (1925), No:550/115-84.

oranlara göre dağıtılmış ve aşağıdaki grafikte detaylı bir şekilde gösterilmiştir:

Grafik 2: Gider Türleri ve Yüzdelik Oranları⁶¹

Görüldüğü üzere grafik 2'deki veriler doğrultusunda da Karesi Şehit Çocukları Yuvası'nın pek çok farklı gider kalemi bulunmaktadır. Bu giderler arasında en büyük pay, %34 oranla maaşlar ve %22 oranla da ortak giderlere ayrılmıştır. Yapılan diğer harcamalar ise giyecekler %10, at yarışı koşu masrafları, ikramiyeler, tamirat işleri, imalathane masrafları %6'şar, küçük giderler için %4, kurban derilerinin toplanması, ders gereçleri, bando takımı masrafları, bina kirası, yakıt gibi masraflar için de %2'şer orandadır. Yapılan harcamalara bakılırsa yuva, çocukların ihtiyaçlarını karşılamak için önemli bir bütçe ayırmakta ve bu harcamalar, çocukların eğitim, sağlık, giyim, barınma ve sosyal faaliyetler gibi tüm gereksinimlerini karşılamaya yönelik faaliyetleri kapsamaktadır.

⁶¹ Karesi, 29 Haziran 1341 (1925), No:550/115-84.

Karesi Şehit Çocukları Yuvası Genel Kongresi

Karesi Şehit Çocukları Yuvası Vilâyet Kongresi, yuva binasında 12 Haziran 1925 tarihinde başlamış ve görüşmeler 19 Haziran 1925 tarihine kadar devam etmiştir. Gündemin oldukça yoğun olduğu bu kongrede iki oturum gerçekleşmiş ve yuva ile ilgili birtakım kararlar alınmıştır.⁶²

12 Haziran 1925 tarihli ilk oturumda Heyet-i İdare Reisi Adil Bey kürsüye gelerek kongrenin açılışını yapmış ve müzakereler için bir reis, iki reis vekili ve iki kâtip seçilmesini beyan etmiştir. Bunun üzerine seçime başlanmış, reis vekili olarak Varnalızade İsmail Hakkı Bey, kâtiplikler için de idare heyeti üyelerinden Halil İbrahim Bey ile Susurluk delegesi Niyazi Beyler oy çokluğuyla seçilmişlerdir.⁶³

Kongrede Heyet-i İdare'nin ayrıntılı şekilde yuva adına yaptığı çalışmaların raporu okunmuştur. Ayrıca Karesi Şehit Çocukları Yuvası'nın sürdürülebilirliği için düzenlenen kongrede, nizamname gereği yuvanın hesap işleriyle ilgilenecek ve tüzük yönetmeliği esaslarını uygulayacak üyelerin seçimi kritik bir adım olarak öne çıkmıştır. Varnalızade İsmail Hakkı Bey, Bandırma delegesi Cemal Velieddin Bey, Osman ve Hacı Kemal Efendi, Niyazi, Vasfi, Faik ve İsmail Hakkı Beyler üyeliğe seçilmişlerdir. Böylece, Şehit Çocukları Yuvası kongresi bir sonraki cuma günü toplanmak üzere karar almış ve bu kararların alınmasında katkısı olan kişilere teşekkür edilerek toplantıya son verilmiştir.⁶⁴

19 Haziran 1925 tarihli kongrenin ikinci oturumu yine Adil Bey'in başkanlığında toplanmıştır. İkinci oturumun gündem maddeleri okunmasının ardından bu maddelerin görüşülmesine geçilmiştir. Bu oturumda kongre üyeleri, 13 gündem maddesini ele almış ve incelemiştir. Gündem maddelerine bakıldığında oldukça kapsamlı bir çalışma yapıldığı anlaşılmaktadır.⁶⁵

Kongrede ele alınan ilk maddeler, bağış toplama stratejileri ve bu bağlamda özellikle bölgedeki fabrikalardan, belediye, vilayet meclisi,

⁶² *Karesi*, 29 Haziran 1341 (1925), No:550/115-84.

⁶³ *Karesi*, 29 Haziran 1341 (1925), No:550/115-84.

⁶⁴ *Karesi*, 29 Haziran 1341 (1925), No:550/115-84.

⁶⁵ *Karesi*, 29 Haziran 1341 (1925), No:550/115-84.

Hilal-i Ahmer, Himaye-i Etfal, Vakıflar Genel Müdürlüğü gibi kurumlardan yuva için talep edilecek bağışlar üzerinedir. Halktan da yuva için bağışların devamlılığını sağlayabilmek adına dönemin yerel gazeteleri olan Karesi ve Zafer-i Millî’de ilan verilmesi kararlaştırılmıştır. Burada yuvanın halktan toplanan en önemli gelir kaynağı deri ve bağırsakların toplanmasının devamlılığını sağlamak esas amaçtır. Bu gelir kaynaklarının yanı sıra dönemin önemli bir tarımsal ürünü olan tütün satışlarından ve at yarışlarından elde edilen gelirlerin şehit çocukları yuvasına tahsis edilmesi için katkıda bulunan kişi ve kurumlara teşekkür edilmesi de bir diğer gündem maddesini teşkil etmiştir.⁶⁶

Kongrede görüşülen önemli maddelerden biri, özel idareye ait olan Karesi Şehit Çocukları Yuvası binasının umumi meclis tarafından yuvaya tahsis edilmesi meselesidir. Bu madde ile yuvanın bina üzerinde kalıcı bir kullanım hakkı elde etmesi sağlanmak istenmiştir. Ek olarak, yuvanın faaliyetlerini daha iyi bir ortamda sürdürmesine imkân tanımak için dökümhane yerine geçmek üzere Numune Mektebi karşısında yer alan belediye sineması binası ile Şehit Çocukları Yuvası’na ait garaj binasının değiştirilmesi teklif edilmiştir.⁶⁷ Bu değişimin, muhtemelen binanın kullanım rahatlığı ve işlevsellik açısından yuvanın ihtiyaçlarını karşılayacak bir düzenleme olarak değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Yuvanın genişletilmesi ya da hâlihazırdaki faaliyetlerini daha uygun bir alanda sürdürebilmesi için Şehit Çocukları Yuvası civarındaki eski satılık yerlerle ilgili işlemlerin bir an önce tamamlanması da gündemin sıralamasındadır. Örneğin, yuva binasının karşısındaki Rum Mektebi arsası yuvanın mevcut sınırlarını genişletmek için ideal bir alan oluşturmuş, bu arsanın yuvaya kazandırılması kongrenin hedefleri arasında yer almıştır.⁶⁸

Son olarak Karesi Şehit Çocukları Yuvası’nın unutulmaması ve toplumsal hafızada sürekli yer alması amacıyla düzenli bir yayın yapılması ve bu bağlamda “yuva salnamesi” yani yıllık rapor yayınlanması teklif edilmiştir.⁶⁹ Bu türden bir yayın aracılığıyla yuvanın

⁶⁶ *Karesi*, 29 Haziran 1341 (1925), No:550/115-84.

⁶⁷ *Karesi*, 29 Haziran 1341 (1925), No:550/115-84.

⁶⁸ *Karesi*, 29 Haziran 1341 (1925), No:550/115-84.

⁶⁹ *Karesi*, 29 Haziran 1341 (1925), No:550/115-84.

ihtiyaçlarını ve başarılarını kamuoyuna duyurmak amaçlanmış olsa bile yaptığımız araştırmalarda böyle bir yayına rastlanmamıştır.

Bahsi geçen maddeler oy birliği ile kongrede kabul edilmiştir.⁷⁰ Anlaşıyor ki, her bir madde de geçen hususlar halkın desteğini alarak yuvanın varlığı ve sürekliliğinin sürdürülmesi amaçlanmış ve bu hedeflere ulaşılması ümit edilmiştir.

Karesi Şehit Çocukları Yuvası Tüzüğüne Dair Değerlendirmeler

Karesi Şehit Çocukları Yuvası'na ait bir tüzüğe doğrudan rastlanmamış olsa da,⁷¹ yaptığımız araştırmalarda 1925 yılında Hasan Basri Bey tarafından bizzat kaleme alınan "Müslümanlıkta Çocukların Korunması" adlı eserin içerisinde yuvanın tüzüğü olduğu düşünülen bazı maddelere dair ipuçları elde edilmiştir.⁷²

Eserde yer alan nizamname, öncelikle üç grup çocuğu korumayı amaçlamıştır: Şehit, gazi ve harp felaketine maruz kalmış çocuklar. İlk iş olarak, yuvadaki çocukların yeterli yiyecek-içecek, giyecek, barınma, sağlık gibi temel ihtiyaçlarına önem verilmiş ve bu hususta kapsamlı bir çalışma yapılmıştır. Halkın bu hususta desteğini sağlayabilmek için ise tüzük maddeleri detaylandırılırken dinî ve ahlakî dayanaklar kullanılmıştır. Kur'an-ı Kerim ve hadislerle dayalı olarak şekillenen bu tüzük ile halkın dinî ve kültürel değerlerini gözetken bir nesil yetiştirmek amaçlanmıştır.⁷³

İlaveten tüzükte yer alan maddeler çocukların eğitime de önem vermiş, bu eğitim sadece temel derslerle sınırlı tutulmamış, aynı zamanda çocukların dini ve ahlaki bakımdan da terbiye edilmelerine dikkat çekilmiştir. Bunu gerçekleştirmek için de tüzükte, çocuk terbiyesine ait pek çok öğüde yer verilmiştir.⁷⁴

Son olarak tüzüğün içeriğinde, yuvadaki çocukların ihtiyaçları göz önünde tutularak halktan maddi-manevi her türlü desteği sağlamak için gelirler başlığı altında birtakım maddelere de yer verilmiştir. Gelir

⁷⁰ *Karesi*, 29 Haziran 1341 (1925), No:550/115-84.

⁷¹ Kapukaya, *a.g.e.*, s.34.

⁷² Hasan Basri Çantay, *Müslümanlıkta Çocukların Korunması*, (Haz:Maruf Çaksu), Balıkesir, 2008.

⁷³ Çantay, *a.g.e.*, s.29-67.

⁷⁴ Çantay, *a.g.e.*, s.68-75.

kalemlerinin önemli bir kısmını aynî ve nakdî bağışların teşkil ettiği anlaşılmaktadır.⁷⁵ Bu başlık altında da, özellikle yuvadaki çocuklara yapılacak olan yardımların yine dinin buyruğu ve gereği olduğu vurgusu yapılmıştır. Böylelikle toplumsal dayanışmanın pekiştirilmesinin hedeflendiği aşikârdır.

Sonuç

Bu çalışma, Karesi Şehit Çocukları Yuvası'nın tarihsel süreç içerisindeki rolü ve toplumsal etkilerini ele almaktadır. Osmanlı Devleti'nden Cumhuriyet dönemine uzanan süreçte yetim ve şehit çocuklarının korunması ve topluma kazandırılmasına yönelik uygulamalar incelenmiş, bu kapsamda devlet politikaları ve hayırseverlerin teşebbüsleri ortaya konmuştur.

Elde edilen bulgular, Karesi Şehit Çocukları Yuvası'nın yalnızca bir barınma merkezi olmaktan öte, çocukların eğitimi ve toplumsal bütünleşme açısından da kritik bir misyona sahip olduğunu göstermektedir. Söz konusu kurum, yetim ve şehit çocuklarına sağladığı maddi ve manevi destekler ile toplumsal dayanışmanın somut bir örneğini sunmuştur. Bu çerçevede, Osmanlı Devleti'nden Cumhuriyet'e uzanan sosyal politika sürekliliğine dair de önemli veriler sağlanmıştır.

Sonuç olarak, Karesi Şehit Çocukları Yuvası gibi kurumların tarihsel olarak incelenmesi, yetim ve şehit çocuklara yönelik politikaların gelişimini anlamak adına önemlidir. Bu bağlamda gelecekte yapılacak araştırmalar, benzer kurumların toplumsal etkilerini daha derinlemesine ele alarak sosyal politika oluşturma sürecine katkı sağlayabilir.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), 180-9-0-0/53-266-10 (22.11.1923).

⁷⁵ Çantay, *a.g.e.*, s.76-90.

Sürelî Yayınlar (Gazete ve Dergiler)

- Ayvalık*, 14 Kanunuevvel (Aralık) 1925, No:65.
Karesi, 29 Kanunuevvel 1340 (29 Aralık 1924), No:524/89-59.
Karesi, 16 Mart 1341 (1925), No:535/100-69.
Karesi, 30 Mart 1341 (1925), No:537/102-71.
Karesi, 20 Nisan 1341 (1925), No:540/105-74.
Karesi, 11 Mayıs 1341 (1925), No:543/108-77.
Karesi, 25 Mayıs 1341 (1925), No:545/110-79.
Karesi, 22 Haziran 1341 (1925), No:549/114-83.
Karesi, 29 Haziran 1341 (1925), No:550/115-84.
Karesi, 13 Temmuz 1341 (1925), No:551/116-85.
Karesi, 27 Temmuz 1341 (1925), No:553/118-87.
Servet-i Fünun, 5 Mart 1341 (1925), C.57, S.1490-16.
Türk Dili, 14 Kanunuevvel 1927, No:479.
Zafer-i Millî, 11 Teşrinievvel 1338 (11 Ekim 1922), No:116.
Zafer-i Millî, 22 Teşrinievvel 1338 (22 Ekim 1922), No:191-71.
Zafer-i Millî, 28 Teşrinievvel 1339 (28 Ekim 1923), No:123-2.
Zafer-i Millî, 29 Teşrinisani 1339 (29 Kasım 1923), No:138-18.
Zafer-i Millî, 3 Kanunuevvel 1339 (3 Aralık 1923), No:102-32.
Zafer-i Milli, 16 Kanunuevvel 1339 (16 Aralık 1923), No:144-24.
Zafer-i Millî, 18 Kanunuevvel 1339 (18 Aralık 1923), No:145-25.
Zafer-i Millî, 20 Kanunusani 1340 (20 Ocak 1924), No:159-39.
Zafer-i Millî, 5 Şubat 1340 (1924), No:46-16.
Zafer-i Millî, 12 Şubat 1340 (1924), No:169-49.
Zafer-i Millî, 17 Şubat 1340 (1924), No:171-51.
Zafer-i Millî, 26 Şubat 1340 (1924), No:175-55.
Zafer-i Millî, 4 Mart 1340 (1924), No:190-70.
Zafer-i Millî, 23 Mart 1340 (1924), No:191-71.
Zafer-i Milli, 15 Nisan 1340 (1924), No:196-76.
Zafer-i Millî, 27 Nisan 1340 (1924), No:102-18.
Zafer-i Millî, 1 Mayıs 1340 (1924), No:203-83.
Zafer-i Millî, 2 Mayıs 1340 (1924), No:211-91.
Zafer-i Millî, 11 Mayıs 1340 (1924), No:204-84.
Zafer-i Millî, 20 Mayıs 1340 (1924), No:208-88.
Zafer-i Millî, 10 Haziran 1340 (1924), No:217-97.
Zafer-i Millî, 15 Haziran 1340 (1924), No:219-99.
Zafer-i Millî, 17 Haziran 1340 (1924), No:220-100.
Zafer-i Millî, 23 Haziran 1341 (1925), No:366-100.

Görüşülen Kişiler

Aydın Ayhan ile 20.08.2024 tarihinde yapılan görüşme.

Kitap ve Makaleler

Akarşlan, Mediha, *Türk Millî Mücadelesi'nin Balıkesir Cephesi*, Ankara 1998.

Akpınarlı, Kerim Kani, *Balıkesir Şehir ve Belediye Tarihi*, Balıkesir 2009.

As, İzzetin, *Bir Sosyal Hizmet Kurumu Olarak Darüleytam*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi 2020.

Çantay, Hasan Basri, *Müslümanlıkta Çocukların Korunması*, (Haz:Maruf Çaksu), Balıkesir 2008.

Çelebi, Mevlüt, "Bir İtalyan Gazetecinin Kaleminden İzmir'in İşgali", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Özel Sayı: İzmir'in İşgali, XIX (2019), ss. 131- 154.

Gökbilgin, M. Tayyib, *Millî Mücadele Başlarken Mondros Mütarekesi'nden Büyük Millet Meclisi'nin Açılmasına*, İstanbul 2020.

Kapukaya, Zeliha, *Hasan Basri Çantay (Devir-Şahsiyet-Eser)*, İstanbul 2022.

Nuhoğlu, Hidayet Yavuz, "Dârüleytam", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.8, İstanbul 2017.

Okay, Cüneyd, *Belgelerle Himaye-i Etfal Cemiyeti 1917-1923*, İstanbul 1999.

Öge, Mustafa, "Karesi Gazetesinde Balıkesir'in Kurtuluş Günü Kutlamaları", *Cumhuriyetin 100. Yılında Balıkesir Armağanı*, İstanbul 2023.

Özsarı, Mustafa, *Balıkesir Kuva-yi Millîyecileri*, Balıkesir 2018.

Sarıkaya, Makbule, *Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti 1921-1935*, Ankara 2011.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre:1, İçtima:2, 23 Nisan 1337(1921).

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi, İstanbul 1926.

Uğur, Mücteba, *Hasan Basri Çantay*, Ankara 1994.

Üner, Merve, "20. Yüzyıl Başlarında Balıkesir'de Elektrik İmtiyazına Dair Çalışmalar", *Bir Ömür Tarihle Yaşamak: Prof. Dr. Refik Turan*, Ankara 2022.

İnternet Kaynakları

<http://devlet.com.tr/makaleler/y146>

[KUTSAL EMANET SEHİT COÇUKLARINA YONELİK TURKIYEDE YAPILAN İLK CALISMALAR .html](https://kutsal.emanet.sehit.cocuklarina.yonelik.turkiyede.yapilan.ilk.calismalar.html) 25.06.2024.

Makbule Sarıkaya, "Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti", *Atatürk Ansiklopedisi*, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/turkiye-himaye-i-etfal-cemiyeti/> 9.08.2024.

Extended Abstract

Wars have deeply affected not only the soldiers and those on the frontlines, but also the families left behind. Especially in the late Ottoman Empire and the early years of the Republic of Turkey, children orphaned as a result of wars faced serious social and economic difficulties. The children of martyrs who lost their fathers in the war experienced difficulties in meeting many basic needs such as subsistence, housing and education. This situation caused deep wounds in the conscience of the society and led the state and non-governmental organizations to find solutions. For this reason, Darüleytams were first established in various cities within the Ottoman Empire as an urgent solution in order not to leave the children of soldiers who lost their lives in the war unattended on the streets and to ensure that they would be useful individuals for the state in the future. These institutions assumed a vital function in alleviating the problems caused by the war. Darüleytams operated with donations made especially by the wealthy segments of society and became sustainable by being supported by foundations, municipalities and state aids. This practice has taken its place in history as an important part of the early social policies of both the Ottoman Empire and the Republic of Turkey.

Over time, when the functionality of Darüleytams could not be fully sustained for various reasons, individual initiatives came to the fore. At this point, the efforts of Kazım Karabekir, one of the most important officers of the late Ottoman Empire, for children who were victims of war during the War of Independence are a striking example. Kazım Karabekir was known as the “Father of Orphans” due to his efforts to care for orphans and orphaned children and assumed an important social responsibility in this field. Similarly, Dr. Fuat Umay was one of the prominent figures on the Western Front with his assistance for orphaned children left orphaned as a result of the devastation caused by the war. These efforts of Karabekir and Umay constitute an important example for the development of social responsibility awareness not only during the war period but also in the early years of the Republic.

In addition to these efforts, the Himaye-i Etfal Cemiyeti (Himaye-i Etfal Society) was established in the late Ottoman Empire to help orphans and orphaned children. In addition to supporting the state in the children's cause, this society also strengthened the understanding of social solidarity through education, culture and health services. After the proclamation of the Republic, the Himaye-i Etfal Cemiyeti (Society for the Protection of Children) expanded its activities and took important steps in the protection and

education of children with the branches it opened throughout Turkey. Mustafa Kemal Atatürk played an important role in the expansion and effectiveness of the Society. Mustafa Kemal Atatürk, who took a close interest in orphaned children during and after the National Struggle, undertook the patronage of the Himaye-i Etfal Society because he saw them as the guarantee of the Republic.

In the early years of the Republic, these social aid and protection policies implemented by the government for orphaned children had an important resonance in the society. The activities of the Himaye-i Etfal Society and similar organizations increased the sensitivity of the local population towards these policies and the public supported such efforts. After the National Struggle period, important initiatives emerged in Balıkesir as a reflection of these efforts. Founded in 1922, Karesi Martyrs' Children's Home was established to provide shelter, education and moral upbringing to orphans and orphans who experienced the effects of the war most intensely. This institution not only provided moral support to the children of martyrs, but also emphasized religious and national values in order to bring them to life. Prominent figures of the period such as Hasan Basri Çantay and Eminittin Çeliköz made great efforts to shape the future of the children of martyrs. In fact, the information that Hasan Basri Çantay prepared a charter for the Karesi Martyrs' Children's Home is an important data we have obtained in our research. The 67-article charter, which we came across in the work titled "Protection of Children in Islam" written by Hasan Basri Çantay, is an indication that the functioning and management of the institution was placed on an official basis.

Karesi Martyrs' Children's Home was established in the vicinity of today's Balıkesir High School. In line with the data we have obtained, the building was built in a modern way according to the conditions of the period and an attempt was made to make it a full-fledged building. Details such as electric lighting, a large courtyard, and a fenced garden show that the building was suitable for the standards of the period. In addition, toilets were built for the children, faucets were installed, and basic needs such as beds, quilts and clothing were provided. These arrangements were obviously made to ensure that the children lived in a comfortable environment.

At the Karesi Martyrs' Children's Home, after the building issue was resolved, the most important agenda was the education of the children. The home consists of five classes. Students in the first, second, third and fourth grades attended five classes a day, while fifth graders attended three classes until noon. The basic education provided to the children included geometry, mathematics, grammar rules, memorization techniques, reading, writing,

speaking, religious knowledge, information about the operation of objects, tools and machines, history, geography, painting, and physical education. Vocational training skills are also offered so that children can be better prepared for life later in life. In addition to the basic education classes they took during the day, they were given vocational training classes in the afternoon. These included printing and typesetting, basketry, sock and undershirt manufacturing, foundry, machine production and maintenance, for which workshops were set up. This kind of training is intended to facilitate children's acquisition of a specific profession in the future. Social and cultural activities were also emphasized in the home, and music education was an important part of these activities, and a band team was even established. Sports and physical activities also played an important role in maintaining children's physical health. Scouting has been one of the professional sports activities of the institution. In addition, the home also emphasized moral upbringing and emphasized religious obligations, patriotism and solidarity. Thus, it was aimed to raise children as individuals equipped with both individual and social skills.

The Karesi Martyrs' Children's Home also undertook an initiative to establish a library to support the children's education and improve their reading habits. This library was enriched by central and local donations of books and many resources on various subjects were acquired. In particular, according to the information we have obtained from archival documents, it is mentioned that a large number of books were provided in the attempts to establish a library of the Karesi Martyrs' Children's Home.

Education at the Karesi Martyrs' Children's Home did not only consist of basic and vocational courses, but also the celebration of religious and national holidays was given great importance in order to teach traditions and customs. While religious holidays were celebrated to convey the basic teachings of Islam to children, national holidays were an important tool to instill in children a national identity and love of homeland in line with the ideals of the Republic. In addition to supporting children's social and cultural development, these holiday celebrations strengthen their sense of social belonging and give them the opportunity to recognize their own cultural heritage. In addition, these events encourage children to come together to share, organize activities together and develop social solidarity. Thus, the Karesi Martyrs' Children's Home aims to develop both the individual and social identities of children as part of the educational process.

Health is also a hot topic in the center. The health status of the children was constantly monitored and regularly checked. For that purpose, a proper nutrition program has been implemented for children in Karesi Martyrs'

Children's Home. Therefore, it is aimed to prevent diseases and healthy growth of children with appropriate nutrition. Our research reveals that there have been no deaths at Karesi Home for Martyrs' Children, which helps us to understand the impact of the health facilities offered by the home.

In order to ensure the continuity of the home and to meet the needs of the children, donations and assistance were provided from many different sources. These donations and aids were collected in cash and in kind. The people of Balıkesir actively contributed to meet the needs of the home. In addition to zakat and charity donations from the public, the sale of badges and horse race revenues were among the important sources of income for the home.

A congress was also organized to ensure the existence of the Karesi Martyrs' Children's Home and its regular activities. In this congress, where 13 items were put on the agenda, important decisions were taken on the future, financial status and management of the home. The congress was attended especially by the public and local administrators to ensure the continuity of the social assistance process.

It is evident that the Karesi Martyrs' Children's Home carried out many activities in a short period of time and made a significant contribution to the education and development of the children of the home. As the children grew up and began to practice their own professions, the institution fulfilled its purpose and completed its mission in 1927.

In the literature searches conducted with the scanning model about Karesi Martyrs' Children's Home, no specific study about the institution was found. However, the short information about the institution that we came across in other studies provided us with some clues about the history and functioning of the institution. This situation has shown us that the subject is open to more in-depth research and a comprehensive study. For this reason, It is believed that our study will make an important contribution to the literature on the recent history of Balıkesir. Established in the city of Balıkesir as a result of the devastation caused by the war after the War of Independence, the Karesi Martyrs' Children's Home played an important role in saving the future of many children. Our first source of reference for informing the new generation about this institution, which witnessed the most important phases of the recent history of Balıkesir, is the local newspapers of the period, Karesi and Zafer-i Milli. These newspapers, which are our primary source of reference for the Karesi Children of Martyrs, which operated between 1922-1927, contain Ottoman documents of the period. In addition to accessing secondary sources that provide information about the home, archival documents were also

identified and included in our study. In addition, Aydın Ayhan, a well-known local historian in Balıkesir, was interviewed verbally and some previously unknown information about the institution was transferred to our study. This information, which we accessed through the scanning method, has been meticulously classified and the subject has been elaborated and objectively evaluated by using the method of criticism and organization.

The focus of this study on the Karesi Martyrs' Children's Home is to examine in depth the establishment, history, functioning and contributions of the home to society. The services offered by the home to the children of martyrs, such as education, social activities and moral support, had a positive impact on the lives of the children. At the same time, the fact that this study aims to reach the younger generation is very valuable in terms of ensuring the transmission of social values. In addition, bringing to light the contributions of philanthropists, volunteers and employees and emphasizing the impact of their selfless efforts on society will help to reinforce the awareness of social responsibility. Sharing such stories can inspire young people and encourage them to take part in similar organizations.

As a result, in this study, we have evaluated the Karesi Martyrs' Children's Home, which was established in the city of Balıkesir during the founding of the Republic of Turkey as an example of local solidarity to protect children who were victims of war. Although this institution operated for a short period of time, it became a shelter and education center for the children of martyrs who were trying to cope with the difficulties brought by the war. In addition, Karesi Martyrs' Children's Home, which has led to positive changes in the lives of many children, has not only been an educational center, but has also turned into a structure that benefits spiritual and social development. By providing both educational and social support, the Karesi Martyrs' Children's Home has shed light on the future of war-victim children and has endeavored to integrate them into society. In this context, the Karesi Martyrs' Children also demonstrate the importance of social solidarity in the new period when the foundations of the Republic of Turkey were being laid by trying to alleviate the effects of the national tragedy experienced under the difficult conditions of the period. While the devastation and social fractures caused by the war deeply affected not only individuals but the whole society, such social aid and solidarity organizations played a critical role in the reconstruction of society.